

درس هشتم: احیای ارزش‌های راستین

- ← آینده‌نگری امام علی (ع)
- ← راه‌پل امیرالمؤمنین (ع)
- ← پاک‌عبت بنی‌امیه
- ← نعره تلاش ائمه اطهار (ع)
- ← اصول کلی امامان در مبارزه با باکعان
- ← نقیبه
- ← مروری کوتاه بر مبارزه امامان (ع)
- ← وظیفه ما در برابر پیامبر و امامان

- امام علی (ع) اوضاع بعد از بنود را چگونه پیش‌بینی می‌کرد؟
- حضور فعال و سازنده ائمه (ع) چه تأثیری به دنبال داشت؟
- ائمه اطهار (ع) در تبیین معارف اسلامی چه اقداماتی انجام دادند؟
- ائمه (ع) چگونه اقدام به حفظ سخنان و سیره پیامبر اسلام (ص) کردند؟
- مقصود امام رضا (ع) از نقل سلسله الذهب چه بود؟
- ائمه اطهار (ع) چگونه به تربیت شخصیت‌های اسلامی پرداختند؟

یادآوری

با اوضاع اجتماعی و سیاسی عصر ائمه اطهار (ع) آشنا شدیم و دانستیم که ائمه (ع) پس از رحلت رسول خدا (ص) با چه مسائل و مشکلاتی روبه‌رو هستند. حال می‌خواهیم بدانیم که امامان بزرگوار ما در این شرایط سخت چگونه مسئولیت‌های مربوط به تعلیم دین و مرجعیت دینی را به انجام رساندند و اقدامات ایشان چه تأثیری در جامعه اسلامی داشت.

آینده نگر امام علی (ع)

امیرمؤمنان علی (ع)، با مشاهده اوضاع مسلمانان، پس از رحلت پیامبر سمت و سوی حوادث آینده و سرنوشت جامعه اسلامی را پیش‌بینی می‌کرد و مسلمانان را نسبت به عاقبت رفتارشان بیم می‌داد. در یکی از سخنرانی‌ها خطاب به مردم فرمود:

«به زودی پس از من زمانی فرا خواهد رسید که در آن زمان چیزی پوشیده‌تر از حق و آشکارتر از باطل و رایج‌تر از دروغ بر خدا و پیامبر نباشد. نزد مردم آن زمان، کالایی کم‌بهارتر از قرآن نیست، وقتی که بخواهد به درستی خوانده شود، و کالایی رایج‌تر و فراوان‌تر از آن نیست، آن‌گاه که بخواهند به صورت وارونه و به نفع دنیا طلبان معنایش کنند.

در آن ایام، در شهرها، چیزی ناشناخته‌تر از معروف و خیر و شناخته‌تر از منکر و گناه نیست.»

امام پس از بیان اوضاع و احوال پس از آگاه کردن مردم و هشدار به آن‌ها، فرمود:

«در آن شرایط در صورتی می‌توانید راه رستگاری را تشخیص دهید که ابتدا پشت‌کنندگان به صراط مستقیم را شناسایی کنید و وقتی می‌توانید به عهد خود با قرآن وفادار بمانید که شکنندگان پیمان را تشخیص دهید؛ و آن‌گاه می‌توانید پیرو قرآن باشید که فراموش‌کنندگان قرآن را بشناسید.»

❶ با تأمل در سخنان امیرالمؤمنین، می‌توان گفت که از نشانه‌های بازگشت مسلمانان به دوره جاهلیت عبارت‌اند از:

۱. پشت کردن به صراط مستقیم
۲. شکستن عهد و پیمان خود با قرآن کریم
۳. فراموش کردن قرآن کریم

راه حل امیرالمؤمنین علی (ع)

آنگاه امیرمؤمنان، راه حل نهایی را بیان می‌کند و می‌فرماید:

«پس همه این‌ها را از اهلش طلب کنید، آنان هستند که: نظر دادن و حکم کردنشان، نشان دهنده دانش آن‌ها است و هرگز با دین مخالفت نمی‌کنند و در دین اختلاف ندارند.»

حاکمیت بنی‌امیه

با نگاهی به تاریخ می‌بینیم که به علت عدم توجه مسلمانان به سخنان امیرالمؤمنین (ع)، آن‌چه که آن امام پیش‌بینی می‌کرد، به وقوع پیوست. بنی‌امیه بر مردم حاکم شد و بار دیگر دنیای اسلام را تا حدود زیادی به جاهلیت بازگرداند.

با وجود این شرایط سخت و بحرانی، ائمه اطهار (ع) از پا ننشستند و به شکل‌های گوناگون با این حاکمان مبارزه کردند و در مقابل تفسیرهای غلط از اسلام و تحریف دین، آموزه‌های قرآن و سخنان واقعی پیامبر را در اختیار جامعه قرار دادند.

تلاش و مجاهدت امامان را می‌توان در قالب مسئولیت‌های دوگانه مقام امامت بررسی کرد.

الف. اقدامات مربوط به مرجعیت دینی

۱. تعلیم و تفسیر قرآن کریم

در حالی که حاکمان زمان به افراد فاقد صلاحیت میدان می‌دادند که قرآن را مطابق با اندیشه‌های باطل خود تفسیر کنند، امامان بزرگوار در هر فرصتی که به دست می‌آوردند، معارف این کتاب آسمانی را بیان می‌کردند و رهنمودهای آن را آشکار می‌ساختند. در نتیجه این اقدام، مشتاقان معارف قرآنی توانستند از معارف قرآن بهره ببرند.

۲. اقدام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص)

در درس قبل خواندیم که بعد از رحلت رسول خدا (ص) نوشتن سخنان ایشان ممنوع شد و این ممنوعیت آثار زینباری برای مسلمانان داشت. البته امیرالمؤمنین (ع) و حضرت فاطمه (س) به این ممنوعیت توجه نکردند و سخنان پیامبر را به فرزندان و یاران خود می‌آموختند و از آنان خواستند که این آموخته‌ها را به نسل‌های بعد منتقل کنند. در این قسمت نمونه‌ای از اقدامات امامان (ع) را در حفظ سخنان پیامبر (ص) با هم می‌خوانیم.

نمونه: حدیث زنجیره‌های طلایی

هنگامی که امام رضا (ع) به اجبار مأمون می‌خواست از مدینه به مرو، پایتخت حکومت مأمون، برود، در مسیر حرکت خود به نیشابور رسید. هزاران نفر از مردم به استقبال ایشان آمده بودند و گروه زیادی از آنان، قلم‌هایشان را آماده کرده بودند تا هرچه امام می‌گوید، بنویسند و برای خود و آیندگان نگه دارند. وقتی امام در جمع مردم قرار گرفت، به امام (ع) اصرار کردند که برایشان سخن بگوید. امام به آنان فرمود:

«من از پدرم، امام کاظم (ع) شنیدم و ایشان از پدرش، امام صادق (ع) و ایشان از پدرش، امام باقر (ع) و ایشان از پدرش، امام سجاد (ع) و ایشان از پدرش، امام حسین (ع) و ایشان از پدرش، امام علی (ع) و ایشان از رسول خدا (ص) شنید که فرمود، خداوند می‌فرماید:

﴿كَلِمَةٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِي﴾ : کلمه لا اله الا الله قلعه محکم من است.

﴿فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي آمِنَ مِنْ عَذَابِي﴾ : هر کس به آن قلعه محکم من وارد شود، از عذاب من در امان می‌ماند. سپس فرمود:

﴿بِشُرُوطِهَا وَ أَنَا مِنْ شُرُوطِهَا﴾ : اما به شرط‌های آن و من از شرط‌های آن هستم.

❶ مقصود امام (ع) این بود که توحید تنها یک لفظ و شعار نیست، بلکه باید در زندگی اجتماعی ظاهر شود و تجلی توحید در زندگی اجتماعی با ولایت امام که همان ولایت خداست، میسر می‌شود.

نکته: نحوه بیان این حدیث نشان می‌دهد که چگونه احادیث رسول خدا (ص)، از امامی به امام دیگر منتقل می‌شده است. این حدیث، به جهت توالی و پشت سرهم آمدن اسامی امامان در آن، به حدیث سلسله الذهب (یعنی زنجیره طلا) مشهور است.

۳. تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو

با گسترش سرزمین‌های اسلامی، سؤال‌های مختلفی در زمینه‌های احکام، اخلاق، افکار و نظام کشورداری پدید آمد. ائمه اطهار (ع) با این که با حاکمان زمان خود مخالف بودند، اما به دور از انزوا و گوشه‌گیری و با حضور سازنده و فعال، با تکیه بر علم الهی خود، درباره همه این مسائل اظهار نظر می‌کردند و مسلمانان را از معارف خود بهره‌مند می‌ساختند.

ثمره این حضور سازنده، فراهم آمدن کتاب‌های بزرگ در حدیث و سیره ائمه اطهار (ع) در کنار سیره پیامبر (ص) و قرآن کریم است که در میان این کتاب‌ها می‌توان از کتاب‌های زیر نام برد:

❶ نهج البلاغه بخش‌هایی از خطبه‌ها، نامه‌ها و کلمات حضرت علی (ع) که توسط سید رضی جمع‌آوری شده است.

❷ صحیفه سجاده از امام سجاد (ع) که تبیین معارف اسلام از طریق دعا است.

نتیجه تلاشی ائمه (ع)

تلاش ائمه (ع) سبب شد که حقیقت اسلام برای جویندگان حقیقت پوشیده نماند و کسانی که طالب حقیقت‌اند، بتوانند در میان انبوه تحریفاتی که توسط حاکمان ستمگر و علمای وابسته به آن‌ها صورت گرفته و مانند غباری چهره زیبای اسلام را پوشانده بود، به تعلیمات اصیل اسلام دست یابند و راه حق را از باطل تشخیص دهند.

ب. مجاهده در راستای ولایت ظاهری

امامان بزرگوار، از دو جهت با حاکمان زمان خود مبارزه می‌کردند:

اول: از آن جهت که رهبری و اداره جامعه از جانب خداوند به آنان سپرده شده بود و لازم بود برای انجام دادن این وظیفه به پاخیزند و در صورت وجود شرایط و امکانات، حاکمان غاصب را برکنار کنند تا با تشکیل حکومتی بر مبنای اسلام راستین، قوانین اسلام را به اجرا درآورند و عدالت را برقرار سازند.

دوم: از آن جهت که این حاکمان غاصب، قوانین اسلام را زیر پا می‌گذاشتند و به مردم ستم می‌کردند؛ امامان نیز وظیفه داشتند که براساس اصل امر به معروف و نهی از منکر با آنان مقابله کنند و مانع زیر پا گذاشتن قوانین اسلام شوند و از حقوق مردم دفاع نمایند.

اصول کلی امامان در مبارزه با حاکمان

امامان(ع) در مبارزات خود با حاکمان جور و ستم، از اصولی تبعیت می‌کردند که در این جا سه مورد آن را با هم بررسی می‌کنیم.

۱. عدم تأیید حاکمان

امامان، هیچ یک از حاکمان غیرقانونی عصر خویش را به عنوان جانشین رسول خدا (ص) تأیید نمی‌کردند و این موضوع را به شیوه‌های مختلف به مردم اطلاع می‌دادند. آنان اگرچه تفاوت‌های اخلاقی و رفتاری حاکمان را در نظر می‌گرفتند و اگر حاکمی در موردی بر طبق دستور اسلام عمل می‌کرد، آن مورد را تأیید می‌کردند، اما در غضب خلافت و جانشینی رسول خدا (ص) همه را یکسان می‌دیدند.

۲. معرفی خویش به عنوان امام بر حق

امامان بزرگوار، همواره خود را به عنوان امام و جانشین برحق پیامبر اکرم (ص) معرفی می‌کردند به گونه‌ای که مردم بدانند تنها آن‌ها جانشین رسول خدا (ص) و امام برحق جامعه‌اند.

مثال: امام صادق(ع) در روز عرفه و در مراسم حج که جمعیت زیادی از مسلمانان حضور داشتند، در میان انبوه جمعیت، حق حکومت را از آن خود اعلام نمودند و فرمودند:

«ای مردم! رسول خدا (ص) امام و رهبر بود، پس از او علی(ع) و سپس حسن و حسین و علی بن حسین و محمد بن علی(ع) به ترتیب امام بودند و اکنون من امام هستم».

۳. انتخاب شیوه‌های درست مبارزه

شیوه مبارزه امامان(ع) با حاکمان، متناسب با شرایط زمان بود. به گونه‌ای که:

☐ هم تفکر اسلام راستین یعنی تشیع باقی بماند.

☐ هم به تدریج، بنای ظلم و جور بنی‌امیه و بنی‌عباس سست شود.

☐ هم روش زندگی امامان به نسل‌های آینده معرفی گردد.

رفتار ائمه اطهار(ع) در طول ۲۵۰ سال بعد از رحلت پیامبر گرامی اسلام (ص) تا امامت امام عصر (عج) و غیبت ایشان، چنان مکمل یکدیگر است که گویی یک شخص می‌خواهد برای رسیدن به یک مقصد مسیری را بپیماید، ولی مسیر یک دست نیست؛ گاهی هموار است و گاهی ناهموار، گاهی لغزنده و خطرناک است و گاهی دشوار! ولی همه این جاده با همه این اختلاف‌ها به یک هدف ختم می‌شود، به گونه‌ای که گویی یک انسان است که ۲۵۰ سال زندگی کرده است و در شرایط مختلف سیاسی و فرهنگی روش‌های مناسب را برگزیده و عمل کرده است.

نقشه

خشونت و ستمگری حاکمان بنی‌امیه و بنی‌عباس در بیشتر این سال‌ها به گونه‌ای بود که اگر کسانی به عنوان پیرو و شیعه امامان شناخته می‌شدند به سختی آزار و اذیت می‌شدند و در بسیاری مواقع به شهادت می‌رسیدند.

از این رو، ائمه اطهار(ع) می‌کوشیدند آن بخش از اقدامات و مبارزات خود را که دشمن به آن حساسیت دارد، در قالب «تقیه» پیش ببرند. یعنی اقدامات خود را مخفی نگه دارند، به گونه‌ای که در عین ضربه زدن به دشمن، کمتر ضربه بخورند. از جمله این موارد، ارتباط میان امامان

و یاران آن‌ها در نقاط مختلف سرزمین اسلامی بود. امامان ما با مخفی نگه داشتن این ارتباط نمی‌گذاشتند حاکمان بنی‌امیه و بنی‌عباس، این یاران صمیمی، قابل اعتماد و فداکار آنان را شناسایی کنند و به شهادت برسانند.

مروری کوتاه بر مبارزه امامان (ع)

اینک بر مبارزه امامان در ۲۵۰ سال بعد از رحلت پیامبر اکرم (ص) مروری کوتاه می‌کنیم تا با نمونه‌هایی از روش‌های مبارزه آنان آشنا شویم.

حضرت علی (ع)

امام علی (ع)، پس از این که از حق مسلم خود در رهبری جامعه اسلامی محروم ماند، برای حفظ نظام نوپای اسلامی:

- سکوت پیشه کرد و در عین حال گوشه‌گیری هم در پیش نگرفت.
 - او هر جا که کاری خلاف موازین اسلام می‌دید، انتقاد می‌کرد.
 - و هر جا هم که از وی کمک می‌خواستند، آنان را یاری می‌نمود.
 - مردم پس از خلیفه سوم به سوی امام آمدند و از ایشان خواستند که حکومت را بپذیرد.
- امام علی (ع) وقتی حکومت را به دست گرفت، به سرعت دستور برکناری فرمانداران فاسد و ظالمی همچون معاویه را داد و به برقراری عدالت در جامعه پرداخت.

امام حسن (ع)

امام حسن (ع)، مانند پدر بزرگوارشان به جهاد علیه معاویه پرداخت. معاویه با صرف هزینه‌های زیاد توانست:

- بیشتر فرماندهان سپاه امام را از نبرد با خود منصرف کند.
 - با حيله‌ها و نیرنگ‌های گوناگون بسیاری از مردم را با خود همراه سازد.
- امام حسن (ع) با سنجیدن شرایط، سرانجام صلاح را بر آن دید که برخلاف میل خود، از جنگ دست بردارد و با معاویه قرارداد صلح امضا کند. در این قرارداد از معاویه تعهد گرفت که:
- شیعیان و یاران امیرالمؤمنین (ع) را آزار ندهد.
 - برای خود جانشینی تعیین نکند.
- اما معاویه یکی پس از دیگری، بندهای قرارداد را زیر پا گذاشت و در آخر نیز یزید را جانشین خود کرد.

امام حسین (ع)

امام حسین (ع) در زمان معاویه همان روش برادر بزرگوارش را پیش گرفت و تا معاویه زنده بود (به مدت ده سال) علیه او جهاد نکرد؛ ولی با انتقادهای شدید از معاویه، مردم را آگاه می‌نمود. وقتی یزید به حکومت رسید، امام روش خود را تغییر داد و متناسب با شرایط جدید، تصمیم گرفت زیر بار بیعت یزید نرود و علیه وی قیام کند. رفتار و کردار یزید آن قدر از اسلام دور و بیگانه بود که امام حسین (ع) می‌دانست اگر یزید را تأیید کند و او به حکومتش ادامه دهد، حقیقت اسلام را نابود خواهد کرد.

امام سجاد (ع)

پس از شهادت امام حسین (ع)، سرکوبی شیعیان و طرفداران اهل بیت (ع)، به شدت آغاز شد. گروهی از مردم کوفه که امام را همراهی نکرده بودند، از عمل خود پشیمان شدند و توبه کردند و علیه یزید قیام کردند. قیام توانین و سایر گروه‌ها سرکوب شد و بنی‌امیه هر کس را که احتمال می‌دادند طرفدار اهل بیت است، اذیت و آزار می‌کردند. به همین جهت، امام سجاد (ع):

- در کنار گسترش معارف از طریق دعا، به تجدید حیات نهضت شیعیان پرداخت.
 - انسان‌هایی فداکار و معتقد و دارای بینش عمیق تربیت کرد.
 - با علاقه‌مندان اهل بیت (ع) ارتباط برقرار نمود.
- به سبب همین اقدامات، بار دیگر تشیع به عنوان یک جریان بزرگ فکری و سیاسی در جامعه حضور فعال پیدا کرد.

امام باقر (ع)

در اثر فعالیت‌های امام سجاد(ع)، و قوت گرفتن مجدد شیعیان و ضعف تدریجی بنی‌امیه، زمان معرفی اسلام اصیل در دوران امام باقر(ع) فرا رسید. امام باقر(ع) یک نهضت علمی و فرهنگی را آغاز کرد. اولین اقدام امام، تربیت شاگردان و دانشمندانی بود که بتوانند اعتقادات اهل‌بیت(ع) را در میان مردم گسترش دهند. این اقدام به منزله پایه‌گذاری یک مدرسه علمی بزرگ در مدینه بود که با توجه به ظهور فرقه‌های گوناگون در جهان اسلام، اقدامی ضروری به شمار می‌رفت. در این مدرسه علمی، معارف اصیل اسلامی تدریس می‌شد.

امام باقر(ع) پیوسته:

- ❑ شایستگی حاکمان غاصب و جبّار بنی‌امیه را زیر سؤال می‌برد.
- ❑ نظر اسلام را درباره امامت و خلافت بیان می‌کرد.

امام صادق(ع)

در زمان امام صادق(ع) ناخشنودی نسبت به دستگاه بنی‌امیه به اوج رسیده بود. در این شرایط دو جناح علیه امویان فعالیت می‌کردند، یکی **عباسیان** و دیگری **علویان**. علویان، دوستداران اهل بیت(ع) بودند. به همین جهت امام صادق(ع) مبارزه خود را **علنی‌تر** کرد و حتی قیام زیدبن علی، عموی خود را تأیید نمودند. البته بر اثر اشتباهات مسلمانان و روی آوردن آن‌ها به بنی‌عباس، و پیروز شدن بنی‌عباس بر بنی‌امیه، دوران اختناق و سخت‌گیری نسبت به علویان دوباره آغاز شد.

امام صادق(ع) در تمام دوران امامت خود:

- ❑ جهاد علمی امام باقر(ع) را ادامه داد.
- ❑ و هزاران شاگرد را در رشته‌های مختلف معارف اسلام تربیت کرد.

امام کاظم(ع)

دوره امام کاظم(ع) دوره شدت اختناق بود اما ایشان دست از مبارزه برنداشت و آن را به صورت آشکار و مخفی ادامه داد و به تربیت شیعیان پرداخت. آن امام(ع) سال‌های طولانی را نیز در زندان‌ها به سر برد تا این‌که به وسیله هارون در زندان به شهادت رسید.

امام رضا(ع)

بعد از شهادت امام کاظم(ع)، امام رضا(ع) امامت و رهبری شیعیان را بر عهده داشت. ده سال از امامت ایشان در دوره هارون عباسی بود که دوران بسیار سخت و مشکلی محسوب می‌شد. با روی کار آمدن مأمون:

- ❑ زمینه فعالیت شیعیان بیشتر شد و بر تعداد علاقه‌مندان به امام افزوده شد.
- ❑ به طوری که مأمون برای جلب یاران امام و علویان به خود، به اجبار و زور امام را ولیعهد و جانشین خود معرفی کرد.
- ❑ اما بعدها به خاطر ناکامی در نقشه‌های خود، امام(ع) را به شهادت رساند.

امام جواد(ع)

با شهادت امام رضا(ع) مرحله بسیار سختی برای شیعیان و علویان پدید آمد. به طوری که حتی ارتباط معمولی و آمدورفت به خانه امام جواد(ع) نیز مشکل شد.

امام هادی(ع)

امام را به اجبار به سامرا که مرکز خلافت بود، آوردند. در محلی که یک پادگان نظامی بود منزل دادند و بالاخره در همین محل به شهادت رساندند.

امام حسن عسگری(ع)

امام حسن عسگری(ع) نیز در همین محل و به همین ترتیب به شهادت رسید. با وجود همه سخت‌گیری‌ها، این سه امام بزرگوار، معارف بازمانده از پدران گرامی خود را حفظ کردند و از طریق شاگردان به نسل‌های بعد رساندند و مانع نابودی مکتب اهل‌بیت(ع) شدند.

چند نکته:

- «زیارت جامعه کبیره» یکی از منابع معرفتی شیعه است که توسط امام‌هادی (ع) بیان شده و یاران آن امام برای ما شیعیان نقل کرده‌اند. این زیارت، که مانند یک درس امام‌شناسی است، سبب شناخت بهتر امامت و ویژگی‌های ائمه اطهار (ع) بوده است.
- در این دوره بود که فعالیت و کلا و نمایندگان امام اوج گرفت. اینان افرادی بودند که از سوی امامان به عنوان وکیل و نماینده آنان در شهرهایی که شیعیان حضور داشتند، منصوب می‌شدند. کار این وکلا، ارتباط پیوسته با شیعیان و تعیین وظایف آنان بود. آنان مخفیانه خدمت امام می‌رسیدند و پیام امام را به مردم می‌رساندند. تشکیل این نظام ارتباطی، مانع از هم پاشیدگی شیعیان در این دوره گردید.
- ارتباط از طریق وکیل، زمینه را برای غیبت امام عصر (عج) نیز آماده می‌کرد. در زمان امامت امام عصر (عج)، در دوره غیبت صغری، امام چهار نایب خاص، به ترتیب، یکی پس از دیگری تعیین کرد که رابط میان ایشان و مردم بودند و چون مردم در دوره قبل، ارتباط از طریق «وکیل» را یاد گرفته بودند، در این دوره هم به نایبان امام مراجعه می‌کردند. وقتی دوره غیبت کبری (طولانی) فرا رسید، این شیوه ارتباط نیز قطع شد و رهبری و راهنمایی جامعه در شکل و قالب دیگری ادامه یافت.

وظیفه ما در برابر پیامبر و امامان

در درس‌های گذشته، مروری کوتاه بر سیره و روش زندگی پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) داشتیم و با مجاهدت و تلاش آن‌ها برای هدایت مردم به رستگاری و سعادت و مبارزه با حاکمان ستمگر زمان خود، آشنا شدیم. در نتیجه فداکاری‌های آن بزرگواران بود که دین اسلام تداوم یافت و پیام الهی، یعنی قرآن کریم حفظ شد.

اکنون، ما پیرو و شیعه انسان‌هایی هستیم که جان و همه هستی دنیایی خود را، برای نجات و رستگاری انسان‌ها، فدا کردند و به پیشگاه الهی رفتند. البته، آنان هم‌اکنون ناظر بر ما هستند و به پیروان خود می‌نگرند تا ببینند آنان چه می‌کنند.

پس شایسته است به گونه‌ای زندگی کنیم که سبب بدینی دیگران به تشیع نشویم و بدانیم که شیعه بودن تنها به اسم نیست، بلکه اسم باید با عمل همراه باشد تا پیرو حقیقی پدید آید.

حدیث

امام صادق (ع) خطاب به شیعیان خود فرمود:

«مایه زینت و زیبایی ما باشید، نه مایه زشتی و عیب.»

پیام حدیث: شیعه با عمل، جایگاه تشیع را در جهان، بالا می‌برد و شیعه بدون عمل سبب تضعیف موقعیت تشیع می‌شود، و این خود گناه بزرگی است.

تمرین‌های امتحانی

درست یا نادرست بودن جملات زیر را مشخص کنید:

۱. مطابق فرمایش علی (ع): در صورتی می‌توانیم راه رستگاری را تشخیص دهیم که ابتدا روندگان آن راه را بشناسیم. درست نادرست
۲. امامان (ع) در مبارزات خود که با حاکمان جور داشتند، از اصول معین و ثابتی تبعیت نمی‌کردند. درست نادرست
۳. مطابق کلام امام علی (ع): کالایی رایج‌تر و فراوان‌تر از قرآن نیست، وقتی که بخواهد به درستی خوانده شود. درست نادرست
۴. ائمه اطهار (ع) بخشی از مبارزات خود را که دشمن به آن حساسیت داشت، در قالب «تحدی» پیش می‌بردند. درست نادرست
۵. از اقدامات امام باقر (ع)، آغاز نهضت علمی و فرهنگی بزرگ و پایه‌گذاری یک مدرسه علمی بزرگ در مدینه بود. درست نادرست

جملات زیر را با کلمات مناسب تکمیل کنید:

۶. امام علی (ع) فرمود: به زودی پس از من زمانی فرا خواهد رسید که در آن زمان چیزی پوشیده‌تر از و آشکارتر از نباشد.
۷. امام علی (ع) در پیش‌بینی‌های خود فرمود: زمانی می‌رسد که در آن ایام، در شهرها، چیزی ناشناخته‌تر از و شناخته شده‌تر از نیست.
۸. امامان (ع)، گرچه تفاوت‌های و حاکمان را در نظر می‌گرفتند، اما هیچ یک از حاکمان عصر خویش را تأیید نمی‌کردند.
۹. در زمان امام ناخشنودی نسبت به دستگاه بنی‌امیه به اوج رسیده بود و دوجریان و علیه امویان فعالیت می‌کردند.
۱۰. زیارت «.....» از منابع معرفتی شیعه است که توسط امام‌هادی (ع)، بیان شده یک درس است.

به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید:

۱۱. چرا حاکمان ستمگر بر مسلمانان مسلط شدند؟
۱۲. اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان(ع) را نام ببرید.
۱۳. امامان(ع) در مبارزات خود با حاکمان جور و ستم، از چه اصولی تبعیت می کردند؟ نام ببرید.
۱۴. با توجه به فرمایشات امیرالمؤمنین(ع)، لازمه پیروی از قرآن چیست؟
۱۵. چه چیز سبب شد امام صادق(ع) مبارزات خود را علنی تر کند؟
۱۶. مقصود امام رضاع(ع) از بیان حدیث شریف «سلسله الذهب» با شیوه خاص در نیشابور چه بود؟
۱۷. وکلا و نمایندگان امامان(ع) در شهرها، چه نقشی داشتند؟
۱۸. امیرمؤمنان علی(ع) راه حل نهایی برای نجات مسلمانان را چگونه معرفی می نمودند؟

گزینه درست را تشخیص دهید.

۱۹. توجه پیشوایان الهی به شیوه مبارزه متناسب با زمان از مصادیق ، بود.
 - الف. مجاهده در راستای ولایت ظاهری که مبتنی بر اصل تقیه است.
 - ب. اقدامات مربوط به مرجعیت دینی که مبتنی بر اصل تقیه است.
۲۰. شیوه مبارزات امام علی(ع) و امام صادق(ع) در دوران امامتشان چگونه بوده است؟
 - الف. حضرت علی(ع) برای حفظ نظام نوپای اسلامی سکوت پیشه کردند و امام صادق(ع) در دوره امویان با توجه به شدت اختناق، مبارزات خود را مخفیانه و در قالب تقیه ادامه داد.
 - ب. حضرت علی(ع) برای حفظ نظام نوپای اسلامی سکوت پیشه کردند و امام صادق(ع) با توجه به فعالیت دو جناح بنی عباس و علویان علیه امویان مبارزه خود را علنی کرد.
۲۱. کدام یک به ترتیب، شیوه مبارزاتی امام سجاد(ع)، امام باقر(ع) و امام صادق(ع) است؟
 - الف. تجدید حیات نهضت شیعیان، آغاز نهضت علمی و فرهنگی، توسعه جهاد علمی
 - ب. تدریس معارف اصیل اسلامی، تجدید بنای سازمان تشیع، تداوم مبارزه در قالب تقیه

به سوالات زیر پاسخ کامل دهید:

۲۲. تلاش ائمه(ع) در سخت ترین و بحرانی ترین شرایط زندگی چه تأثیری بر جای گذاشت؟
۲۳. از اقدامات ائمه اطهار(ع) مربوط به مرجعیت علمی، «تعلیم و تفسیر قرآن کریم» را توضیح دهید.
۲۴. امامان بزرگوار(ع) از چند جهت با حاکمان زمان خود مبارزه می کردند؟ توضیح دهید.
۲۵. چرا ائمه اطهار(ع) روش های یکسانی برای مبارزه با حاکمان زمان خود انتخاب نکردند؟
۲۶. شیوه مبارزه امام علی(ع) را بنویسید.
۲۷. چرا امام حسن(ع) با معاویه قرارداد صلح امضا کرد و چه تعهدی از معاویه گرفت؟
۲۸. چرا امام سجاد(ع) در کنار گسترش معارف از طریق دعا، به تجدید حیات نهضت شیعیان پرداخت و دست به چه اقداماتی زد؟
۲۹. چرا پایه گذاری یک مدرسه علمی بزرگ در مدینه توسط امام باقر(ع) اقدامی ضروری بود؟
۳۰. شرایط دوره امامت امام کاظم(ع) و امام رضا(ع) را به طور مختصر بررسی کنید.
۳۱. وظیفه ما در برابر پیامبر(ص) و امامان(ع) چیست؟

آزمون غنی‌سازی

(سراسری ۹۶)

۱. حدیث شریف «سلسله‌الذهب»، بیانگر کدام مسئولیت‌های مقام امامت است؟

- (۱) در راستای مرجعیت دینی، معرفی خویش به عنوان امام حق
- (۲) در راستای ولایت ظاهری، تبیین معارف اسلامی با نیازهای اجتماعی
- (۳) در راستای مرجعیت دینی، تبیین معارف اسلامی با نیازهای اجتماعی
- (۴) در راستای ولایت ظاهری، معرفی خویش به عنوان امام حق

(سراسری ۹۴)

۲. مقصود امام رضا(ع) از انتخاب نحوه بیان خاص حدیث «سلسله‌الذهب» چه بود؟

- (۱) پس از اعتقاد به توحید در خالقیّت، نوبت به سایر اقسام آن یعنی توحید در ربوبیت خواهد رسید.
- (۲) اگر احادیث به شکل خاص مطرح شوند قابلیت ماندگاری در ذهن مردم را دارند.
- (۳) توحید تنها یک لفظ و شعار نیست، بلکه باید در زندگی اجتماعی ظاهر شود.
- (۴) زندگی اجتماعی انسان‌ها، پس از تعاون و همکاری امکان پذیر خواهد بود.

۳. حضرت علی علیه السلام فرمودند: به زودی پس از من زمانی فرا خواهد رسید که «کالایی رایج‌تر و فراوان‌تر از نیست آنگاه که

(سراسری ۹۳)

بخواهند» و در آن ایام، در شهرها، «چیزی ناشناخته‌تر از نیست».

- (۱) دروغ - که باطل را حق و حق را باطل جلوه دهند - دوستی و مروت
- (۲) قرآن - به صورت وارونه و به نفع دنیاطلبان معنایش کنند - دوستی و مروت
- (۳) دروغ - که باطل را حق و حق را باطل جلوه دهند - معروف و خیر
- (۴) قرآن - به صورت وارونه و به نفع دنیاطلبان معنایش کنند - معروف و خیر

۴. به بیان امام علی علیه السلام، «تشخیص راه رستگاری یا صراط مستقیم»، «موقیّت در عمل به پیمان» و «توفیق در پیروی از قرآن» در

شرایط و انفسای پس از رحلت پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله، به ترتیب مشروط به ، و می‌باشد.

(سراسری ۹۳)

- (۱) فهم آثار و برکات و تأثیرات نیکوی صراط مستقیم - شناخت ضرورت وفای به عهد - شناخت فراموش کنندگان قرآن
- (۲) شناخت پشت کنندگان به صراط مستقیم - تشخیص عهدشکنان - شناخت فراموش کنندگان قرآن
- (۳) فهم آثار و برکات و تأثیرات نیکوی صراط مستقیم - تشخیص عهدشکنان - آگاهی به پیام الهی قرآن
- (۴) شناخت پشت کنندگان به صراط مستقیم - شناخت ضرورت وفای به عهد - آگاهی به پیام الهی قرآن

۵. «آشکار کردن رهنمودهای قرآنی»، «انتقال آداب زندگی پیامبر(ص) به فرزندان» و «بهره‌مند ساختن مسلمانان از معارف الهی» به ترتیب،

(فاز ازگشور ۹۱)

از ثمرات حضور ائمه معصوم(ع) در جهت تحقق کدام مورد بوده است؟

- (۱) تعلیم و تفسیر قرآن کریم - اقدام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص) - تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو
- (۲) اقدام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص) - تعلیم و تفسیر قرآن کریم - تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو
- (۳) تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو - تعلیم و تفسیر قرآن کریم - اقدام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص)
- (۴) تعلیم و تفسیر قرآن کریم - تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو - اقدام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص)

۶. مبارزات امامان معصوم(ع) با حاکمان زمان خود، هنگامی که با حساسیت دشمن رو به رو می‌شدند، چگونه پیش می‌رفت؟ (سراسری ۹۵ با تزییر)

- (۱) در قالب تقیه، یعنی به‌گونه‌ای که در عین ضربه زدن به دشمن کمتر ضربه بخورند.
- (۲) در قالب ولایت معنوی، تا این که انسان‌های با فضیلت به واسطه آنان به برکت برسند.
- (۳) در چارچوب آگاهی بخشی به مردم، چون راه‌هایی مسلمانان را آگاهی آنان می‌دانستند.
- (۴) در چارچوب عدم تأیید حاکمان، طوری که با توجه به تفاوت‌های رفتاری آنان اقدام کنند.

۷. «از این که امامان با مخفی نگه داشتن ارتباط میان خودشان با یارانشان نمی گذاشتند این یاران قابل اعتماد شناسایی شوند» و کاربرد «تقیّه» به ترتیب، مبین و در راستای تحقّق ولایت بوده است. (سراسری ۸۸)

- (۱) انتخاب شیوه‌های درست مبارزه - معرفی خود به عنوان امام بر حق - ظاهری
- (۲) انتخاب شیوه‌های درست مبارزه - انتخاب شیوه‌های درست مبارزه - ظاهری
- (۳) معرفی خود به عنوان امام برحق - انتخاب شیوه‌های درست مبارزه - معنوی
- (۴) معرفی خود به عنوان امام برحق - معرفی خود به عنوان امام برحق - معنوی

۸. مجاهدات امامان معصوم(ع) در راستای ولایت ظاهری بر مبنای کدام فروع دین، پایه گذاری شده بود؟

- (۱) معرفی خویش به عنوان امام حق
- (۲) تقیّه و جهاد
- (۳) امر به معروف و نهی از منکر
- (۴) صبر و بصیرت

۹. حضرت امام صادق(ع) در دوره کدام حاکمان ستمگر مبارزه خود را علنی تر کرد و این که امام در روز عرفه در مراسم حج، حق حکومت را از آن خود اعلام نمود، مربوط به کدام مسئولیت امام است؟

- (۱) بنی امیه - اقدامات مربوط به مرجعیت دینی
- (۲) بنی عباس - اقدامات مربوط به مرجعیت دینی
- (۳) بنی امیه - مجاهده در راستای ولایت ظاهری
- (۴) بنی عباس - مجاهده در راستای ولایت ظاهری

۱۰. «حضور فعال تشیع به عنوان یک جریان فکری و سیاسی» و «منزل دادن امام در پادگان نظامی» به ترتیب، مبین شرایط دوره امام و است و در کنار گسترش معارف از طریق دعا، به تجدید بنای سازمان تشیع پرداخت.

- (۱) امام حسن(ع) - امام سجاد(ع) - امام جواد(ع)
- (۲) امام سجاد(ع) - امام هادی(ع) - سجاد(ع)
- (۳) امام سجاد(ع) - امام رضا(ع) - امام هادی(ع)
- (۴) امام باقر(ع) - امام هادی(ع) - صادق(ع)